

БЮЛЕТИН

Културно-информационен център на българското малцинство
“Цариброд” – клон Босилеград

Година 1. Брой 1. март 1998 година Безплатен екземпляр

БЮЛЕТИН

Основател и издател: Гражданско сдружение Културно информационен център на българското малцинство “ЦАРИБРОД” Димитровград, Площад на освобождението № 8.

Редакция: Иван Николов, Радко Стоянчов и Александър Димитров. Технически редактор: Новица Божилов.

Адрес: Ул. Маршал Тито № 15, 17540 Босилеград, тел./факс: 017/78 – 254.

Главен и отговорен редактор: Иван Николов.

С културата срещу примитивизма

Скъпи сънародници, предлагаме ви първия брой на “Бюлетина” на Културно-информационния център на българското малцинство “Цариброд” – филиал Босилеград. Макар и в такъв скромнен външен вид, обстоятелствата ни налагат да ви запознаем с нашия център, за да можете правилно да се информирате в цялата тази истерична шумотевица която се вдигна след откриването му.

Идеята за създаване на КИЦ “Цариброд” се появи преди няколко години сред една група критично настроени интелектуалци от българското малцинство. Съзнанието, че нашето малцинство пропада демографски, стопански и духовно, че сме изолирани от модерните европейски течения, че демократизацията в нашите краища се бави, и че с всеки изминат ден тънем в материална и културна нищета – беше поразяващо за нас. Ние бяхме наясно относно причините които ни доведоха дотука. И се ужасихме от перспективите които стоят пред нас ако не направим нещо за да си помогнем.

Изхождайки от съзнанието, че в обществото нищо не може да се промени преди да се промени нещо в начина на мисленето и поведението на хората, сред нас постепенно узряваше идеята да се създаде едно културно дружество което да работи за духовното издигане на нашия човек. Така, стъпка по стъпка, се създаде КИЦ “Цариброд”. На 13 август 1997г. той беше регистриран като гражданско сдружение в Съюзното министерство на правосъдието. Нямахме никакви законни пречки. Още повече че е в сила и Културната спогодба сключена между България и Югославия преди две години.

Последва една широка акция за набиране на необходимите средства за работа. Отзоваха се множество организации, институции и ведомства от България които искаха да подпомогнат идеята за един такъв център.

В Димитровград беше закупено помещение на пет години, а на 2 декември 1997г. беше проведено първото редовно годишно заседание на което беше приета програмата за работа през 1998г.

Основна цел на КИЦ “Цариброд” е да разширява българската култура сред българското малцинство в Югославия и да свързва културите между двете съседни страни, с оглед и на общото политическо

определение нашето малцинство да бъде мост на сътрудничество и разбирателство между България и Югославия. Основа за това е свободното осведомяване на малцинството и българската и югославската общественост за постиженията и на България и на Югославия и на малцинството в областта на културата, науката, образованието, демократичното развитие и за други постижения в останалите области на живота.

За да бъде постигнато всичко това е необходима подкрепа от съответните институции в България и Югославия, като министерствата на образованието, науката и културата, театри, музеи, галерии, музикални и танцови състави и особено от културно-просветните институции в Босилеград и Димитровград.

Планирано е, КИЦ "Цариброд" да организира театрални представления, изложби, концерти, литературни вечери, спортни срещи и да дава информации за събития с културно значение като симпозиуми, научни конференции и подобни научни срещи които се организират в България, а на които биха могли да присъстват и специалисти и други заинтересирани лица от българското малцинство.

Центърът ще разполага и с информации и сведения за възможностите за следване във висшите учебни заведения в България. Същевременно ще търси форми на сътрудничество с Министерството на просветата на Сърбия и гимназиите в Босилеград и Димитровград, когато става въпрос за следване и ще настоява квалификационните изпити да се провеждат в Босилеград и Димитровград.

Центърът ще съдейства за организирано летуване на деца от Босилеград и Димитровград в българските курортни центрове. Ще получава ежедневно вестници и списания от двете страни, книги, аудио и видеокасети и т.н.

Центърът ще съдейства и за оказване на медицинска помощ на българи от Босилеград и Димитровград в България. Ще се занимава и с насърчаване и развиване на научна и техническо-технологична дейност от интерес за икономическото развитие на малцинството и особено с насърчаване на литературното и художествено творчество на български език и издателска дейност.

Дейността на КИЦ "Цариброд" се провежда чрез 4 комисии: Комисия за език, литература и издателство начело с преподавателят по български език, литература и издателство начело с преподавателят по български език Властимир Вацев, Комисия за образование и култура с председател Владимир Голубович, Комисия за здравеопазване с председател д-р Никола Цветков и комисия за наука и технология с председател Цветко Иванов.

За да се реализира програмата на КИЦ "Цариброд" ще се търси съдействие от културните и просветни институции в общините Босилеград и Димитровград.

Беше взето решение да се формира клон на КИЦ "Цариброд" в Босилеград, а на 11 декември беше избран Управителен съвет и секретар на клона в Босилеград.

Шест месеца след регистрирането, на 13. 02. 1998г. в Димитровград тържествено беше открито помещението на КИЦ "Цариброд". Присъстваха гости от съседна България: вицепремиерът и министър на образованието Веселин Методиев, министър на културата Емма Москова, председателят на Парламентарната комисия за медиите към Народното събрание на България Стоян Райчевски, завеждащ културните дейности в Столична община София и посланикът на Република България в Белград Ивайло Трифонов и много други гости и журналисти от двете страни.

В поздравителното слово председателят на Сдружението Небойша иванов каза: "Чрез запознаване на всички хора – както от българското малцинство, така и от другите народи и народности – с духовните ценности както на българския народ, така и на югославските народи и народности, Центърът ще се стреми да установява и утвърждава плътни духовни връзки между двете култури и да създава емоционална и духовна нагласа с върховните постижения в двете страни за извисяване на духовния ръст на нашия човек. Защото истинската култура, наука, изкуство никога не са онасяли злини, не са разединявали, не са създавали раздори, а винаги са имали дълбоко човешки послания, като са утвърждавали кристално чистите национални добродетели каквито са общуването, съжителството, честността, култът към труда, социалната правда, неподкупната истина и подобни. Следователно, истинското, правдивото и обективното информирание, културата и изкуството и когато имат регионален оттенък, излъчват универсални и общочовешки истини за живота и света. Тяхното вечно пулсиращо живо сърце, подхранва с духовна енергия, вяра и оптимизъм поколенията, омъдрява ги и озарява пътя им към нови светли хоризонти, води ги към върховните истини за живота, от които се откриват още по-високи върхове и още по-широки кръгозори.

Изхождайки от уроците на историята, единствено вярно е, че разрешаването на всички въпроси трябва да търсим в самите нас, в нашата собствена отговорност. В този смисъл изкуството и

културата винаги са имали благородната мисия да сплотяват народите, да влияят върху интеграционните процеси, да разчупват ръждясалите ключалки на недоразумения и предразсъдъци.”

Българският посланик в Белград във словото си каза: “Нека чрез българската песен, чрез българската поезия, чрез българската музика, чрез българските танци, чрез българските романи зда се въздигне отново духът на българите в Югославия”. И по-нататък: “Дошло е времето вече действително всички ние да се чувстваме деца на една майка родина, независимо къде живееме. И нека този културен дом бъде един велик стълб за запазване на културната идентичност на българите в Югославия...”, и добави на края: “Аз съм щастлив, че представлявам нова България в Югославия. Убеден съм, че двете страни, рано или късно, заедно ще бъдат в голямото семейство на европейските демократични страни.”

Писмо на министър-председателя Иван Костов

“Изключително радостен съм да поздравя всички българи от Западните покрайнини с откриването на Български културно-информационен център в Цариброд. Тази дълго мечтана институция на българщината ще има важното призвание да съхрани и укрепва българското самосъзнание на хилядите наши сънародници в СР югославия. Нейното значение се оценява високо от българското праителство. Уверяваме ви, че гарантираме пълно съдействие за развитието и дейността на Културно-информационния център. Това е в духа на новата политика на България, насочена към активна и последователна защита на правата на нашите сънародници в чужбина и осигуряването на условия за запазването на чувството им за принадлежност към българския народ. Пожелаваме ви успех и много смелост.

Откриването на центъра не мина без нашите типично български неразбории и разделения, но това беше само подготовка за главната политическа премиера която последва веднага след откриването му. Не издържаха нервите на управляващите. Нашите политически демагози изведнъж смъкнаха благовидната си маска, и под нея блесна цялата балканска политическа порнография. В програмата и набелязаните цели на КИЦ “Цариброд”, в поздравителното писмо на Иван Костов, в писанията на българските вестници, в радио и телевизионните емисии на БНТ, във всяка една дума казана едикога и еди-къде, белградските меди, министерството на външните работи на Сърбия, местните структури на властта и на Социалистическата партия на Сърбия търсят само едно: доказателства за териториални претенции на България.

Примитивизмът срещу културата

За създаването на КИЦ “Цариброд” нямаше никакви законови пречки. За Съюзното министерство на правосъдието не беше спорен и начина на финансиране от България. И въпреки това политическата кампания срещу Центъра не се забави. Най-напред се обади ТАНЮГ. В неговия коментар който пренесе “Политика” от 08. 02. 1998г. се казва че: “Културно-информационния център на българското малцинство със своите “културни дейности” налага институционална рамка за легални политически действия от пъзициите на великобългарската политика и териториалните претенции спрямо Югославия”. Все със същия тон пропагандата срещу КИЦ “Цариброд” продължи и на страниците на “Борба” от 11 и 12 февруари. В типичен “досие” стил, “Борба” разширява обвиненията си на цялата българска външна политика, на ДСБЮ, Хелсинския комитет за правата на българите в Югославия и Хуманитарната организация “Солидарност”. “Борба” пише, че плурализмът в България бил “отворил” проблема на българското малцинство и продължава: “Само от 1993г. до днес, пред Комитета за човешки права в Женева, Генералното събрание на Обединените нации и Високия комисариат за човешки права на световната организация, на измислени сведения и полуистини, проблема на българското малцинство в СРЮ четири пъти е интернационализиран”.

По-нататък “Борба” тенденциозно търси доказателства за териториалните претенции на България в заглавията на вестниците занимаващи се с проблемите на българското малцинство, някои книги публикувани в България, неотдавна отпечатаната “Национална доктрина” на България, често

използваното понятие “Западни покрайнини”, изборната кампания на българският президент Петър Стоянов и премиера Иван Костов която била започнала от Димитровград. Отваряните на КИЦ “Цариброд” “Борба” обяснява като подготовка “за окончателно присъединение на крайграничните територии около Димитровград и Босилеград”, и поставя въпроса дали България финансира разбиването на Сърбия финансирайки работата на новосъздадения център.

В продължението на статията от 12 февруари, “Борба” представя положението на българското малцинство в розова светлина, сочейки големите суми които били дадени за развитието на културата в Димитровград от страна на местните власти и пак поставя старата теза според която българското малцинство само се било отказало от правото си на обучение на майчин език, а като обяснение затова че и информиранието се провежда на сръбски език се сочат анкети според които 98% от гражданите на Димитровград се били изяснили в полза на сръбския език. Сочи се, че и Радио телевизия “Цариброд” била финансирана от местните власти и се твърди, че голямото културно-образовно наследство на Димитровград бил театърът “Христо Ботев”, Народната библиотека, Гимназията и т.н. “Случаят Хайтов” също е едно от доказателствата които “Борба” сочи в полза на своите твърдения. Именно, българският писател Николай Хайтов на 29 януари гостуваше в Димитровград. На неговата литературна вечер, която изведнъж се превърна в политическа трибуна, бяха изменени някои по-остри думи с присъстващите граждани. Това нещо беше раздухано от пресата на двете държави, а българските медии нападаха довчера неприкосновенения литературен авторитет заради това, че нападал България в Димитровград и защитавал югославската политика.

Накрая, всички статии в официалните белградски медии свършваха с една и съща констатация: че било необходимо Министерството на правосъдието да отнеме решението за регистрация на КИЦ “Цариброд”. Същото това го каза и говорителят на Министерството на външните работи на Сърбия. Това като че ли беше сигнал за изпълнителните органи на общинските събрания в Димитровград и Босилеград да се покажат по-големи католици и от папата. В съобщенията които издадоха Изпълнителните съвети на общинските скупщини в Босилеград и Димитровград с характерната соц-реторика се казва че: “По повод откриването на КИЦ “Цариброд”... реагираха голям брой наши съграждани, както и по-широката общественост, изразявайки недоумение и възмущение”. В такъв стил съобщенията преповтарят тезисите изложени на страниците на “Политика”, “Борба”, “Политика експрес” и други и пак повтарят колко хубаво живее нашето малцинство, а накрая по същия начин търсят от “държавните органи на СРЮ да преразгледат издаденото решение на Сдружението на гражданите което създаде този Център”.

Кампанията не спря дотук.

Местните власти в Босилеград не допуснаха да се открие клон на КИЦ “Цариброд” в Босилеград блокирайки всички възможности Центъра да се сдобие с помещение за работа.

По същия начин беше провален опита на КИЦ “Цариброд” – филиал Босилеград да организира публична трибуна на която да дойдат министърът за човешки права на Югославия Иван Седлак и българският посланик в Белград Ивайло Трифонов които публично пред гражданите на Босилеград да разяснят всички спорове и недоразумения. Управителния съвет на Културния център в Босилеград просто не даде да се използва залата. В обяснението е написано, че “в бъдеще няма да разглежда никакви ваши молби и актове”.

На 2 март 1998г. на Демократичния съюз на българите в Югославия беше насила взето помещението за работа в Културния център в Босилеград. По същия начин беше взето и помещението за работа на местния отбор на Демократичната партия.

Пропагандната кампания срещу България, ДСБЮ, Хелсинския комитет за правата на българите в Югославия, Хуманитарната организация “Солидарност” продължава и сега.

Анатомията на една пропаганда

В страната в която българското малцинство “има всички права по най-високите международни стандарти” официалната власт и нейните медии не можаха да преглътнат в Босилеград и Димитровград да има български културно-информационен център, в който българите да четат и български книги, списания и вестници и поне веднъж годишно да видят някоя българска пиеса или концерт от български изпълнители. Заради няколко стотин книги, един телевизор, един компютър,

едно пиано и някои други дреболии които България подари на новооткрития център, Югославия я обвини, че това било нарушаване на суверенитета на Сърбия. Но когато Югославия финансира сръбските културни центрове в Будапеща, Тимишоара, Сент-Андрея, когато подпомага югославските културни клубове в страните на Западна Европа, това не е (и наистина не е) нарушаване на суверенитета на Унгария, Румъния или някоя друга страна, това е просто “грижа за сръбските национални малцинства”. Кой тогава прилага политиката на двойните аршини?

Такова поведение разголи докрай една безпринципна политика която за себе си иска всичко онова което не признава на другите. В страната в която “имаме всички права и свободи според най-високите международни стандарти, па дори и повече от тях”, е точно прописано кой какво може да чете, кой какво може да мисли и кой какво смее да работи.

Нашата лична и обществена изява се състои само в това да акламираме политиката на разни малки и големи вождове. Но къде са тогава свободата и правата за които имат цинизма да казват, че били на световно равнище? Или може би ние сме за тях недостойни да живеем като свободни хора? Може би за тях сме само жалки поданици които навеки трябва да изплащат историческите грехове”

От злъчните реакции на медиите и съобщенията на местните власти говори само гласът на гузната съвест на ония които обективно са отговорни за катастрофалното положение на малцинството. Обаждат се ония, които имат основания да се страхуват от издигане на културата и свобододоумния начин на мислене на нашия човек. Обаждат се ония, които с десетилетия провеждаха политика на сръбизиране на нашето малцинство. Обаждат се ония, на които им е добре в това общество в което могат изобилно да печелят незаработени пари. И които много добре знаят, че тяхната неприкосновена власт е заснована на страхът, насилието и липсата на демократична политическа култура. Само те имат основания да се страхуват за позициите си в условия на свободомислие, култура и демокрация. Нищо ново и нищо особено. Винаги е било така когато една епоха се сменява с друга.

Но животът върви по някои нови, неизвестни досега пътеки. Зад нас остава глухия хленч на изтърканите от дългогодишно повтаряне фрази за териториалните претенции на България, “прекрасното” положение на нашето малцинство и неговата невиджана и нечувана лоялност, правата с които то се ползва, великобългарските шовинисти около ДСБЮ и купища други боклуци събрани от бунището на историята. В безсилното си настояние да спрат времето, носителите на национал-комунистическата идеология отново откриват огън и жупел срещу новото и прогресивното което идва да замести една във всяко едно отношение ялова епоха.

Безспорно е много страшно навсякъде да виждаш само неприятели. Това вече е ненормално и се превръща в болест чиито симптоми са много точно описани в клиничната психиатрия. Всъщност, касае се за илюзиите за собственото ни величие и безпогрешност с които десетилетия ни напомпваха. Въпросните другари ни учеха да вярваме, че сме силна и богата страна, че самоуправлението е откритие над откритията, че сдруженият труд и обществената собственост са модел на процъфтяваща икономика, че имаме висок стандарт, че имаме идеално решени национални проблеми, че България е образец на варварство и фашизъм, а ние тука процъфтяваме във всяко едно отношение и всичко това благодарение на нашият обичан Тито и Партията.

И изведнъж видяхме как цялата тая лъжа се срути пред очите ни. Държавата се срути, армията на която се клехме се оказа неспособна да я защити, стопанството пропадна, националните проблеми се поставиха в цялата им острота, и което е най-страшно, нашият тоталитарен начин на мислене и поведение е просто несъвместим с общите стремежи за изграждане на модерно, толерантно и демократично общество. И вместо със всички сили да търсим изход от това унищително за страната ни положение, ние пак сме принудени да слушаме анахронните натяквания на дебелоглавите политкомисари за териториалните претенции, Сан-Стефанска България и някакъв “великобългарски шовинизъм” на Марко Шукарев. Докога бе господа, не ви ли омръзна вече?

Нима историята не се произнесе за това кой срещу кого и докъде е имал териториални претенции, и нима в случаят с Босна и Хърватско не се убедихте, че безвъзвратно са отминали времената на териториалните претенции и вече няма място за ничии “мегали” планове, в името на една по-висока цел – мира, свободата, материалния и духовен просперитет на континента? Не разбирате ли, че именно тази плуралистична България и тази омразна международна общност която последователно отстоява принципа за несменяемостта на границите е единствено най-силната възможна гаранция за суверенитета на държавата? Не разбирате ли, че именно тази плуралистична България и тази омразна международна общност която последователно отстоява принципа за несменяемостта на границите е единствено най-силната възможна гаранция за суверенитета на сръбската държава?

КИЦ “Цариброд” още не беше открит, още не бе провел нито едно мероприятие, а вие ни нападнахте, че сме били сепаратисти. Заради това ли, че искаме да четем и български книги и вестници? Защо не изчакахте да се убедите дали ние действително ще се занимаваме с политика както ни обвинявате, или може би, с култивиране на политиката за да може тя да бъде проникната от идеите на съвременния свят и европейският начин на мислене и поведение? Или може би, вашият страх идва от опасението да не би чрез издигане на културното равнище на нашето малцинство да се отвори една малка вратичка през която да проникнат идеите за гражданското общество, които да загрозят вашата неприкосновена власт която се крепи върху с десетилетия насажданият страх, невежество, насилие и глупост?

Във времето на войни, терор, насилие и страх, ние избрахме най-цивилизованият метод на борба – културата, борбата на идеите, противопоставяне на мненията а не на хората. Вие се обявихте против. Вашата идеология има нужда от неприятели, но ние не сме ниции неприятели и нямаме нужда да ги измисляме. Ние бяхме и ще останем само едно лоялно малцинство, но нашата лоялност не бива да почива върху досегашната доктрина на страха, а върху всестрания материален и духовен просперитет. Ние само искаме чрез културата да се борим за преход от тоталитарно-догматичния, към свободоумния, европейски начин на мислене и поведение, довел до модерна просперираща Европа, заснована не на хегемонията и насилието срещу малките и слабите, а на зачитане на суверенитета на държавите и правата на човека.

Едно съвременно, плуралистично общество, не само трябва да зачита етническата, езиковата и религиозна принадлежност на всяка една личност принадлежаща към национално малцинство, но и да създава условия за изразяване, съхраняване и развиване на тази идентичност. И същевременно е необходимо изграждане на климат на толерантност и демократичен диалог за да може културното многообразие да стане източник не на разделение, а на обогатяване на обществото. Защитата на националните малцинства днес представлява неделима част от международната защита на правата на човека и принадлежи към областта на международното сътрудничество. В такава обстановка вече няма място за престарелите предразсъдъци по отношение на държавния суверенитет. Суверенитета се подразбира и никой никъде днес не прави проблем от него, освен ние на Балканите. В съзвучие с тези европейски течения, изхождайки от Конституцията която ни гарантира правата, изхождайки от националните интереси на страната в която живеем по-скоро да стане част от свободния свят, изхождайки от необходимостта за якнене на българо-югославските отношения, и не на последно място от нашите малцинствени интереси за излизане от сегашната материална и културна мизерия, ние като лоялни граждани на СРЮ трябва достойно и отговорно да поемем всички права и задължения произлизащи от положението ни на национално малцинство не само защото това е наш малцинствен интерес а защото това е и интерес на държавата в която живеем.

Спазването на правата на малцинствата е едно от условията които международната общност поставя за повторното реинтегриране в международните търговски и финансови асоциации без които няма изход от сегашната икономическа криза. В днешния свят положението на националните малцинства е критерий за демокрация и толеранция в една държава. Вие господа, трябва да сте наясно, че от нашето положение тук, зависи положението на Югославия в света. И ако наистина сме лоялни и честни граждани на тази страна, като често обичаме да се хвалим, нека да помогнем с подобрение на на нашето положение тук, със запазване и използване на нашите права, с нашето материално и културно благосъстояние тук, да облекчим положението на Югославия отвън. Това е истинският критерий за лоялност и гражданска отговорност, а не празното пустословие с което пълните вестниците. И не само това. С облекчаване на нашето положение, ние облекчаваме и положението на сръбските малцинства извън Югославия. С това даваме своя граждански принос за изграждане на една модерна страна и нейното достойно място в международната общност.

Политикака която вие водите към националните малцинства, и не само към тях, не води към нищо добро. Ние сме всекидневни свидетели на поразителните резултати от нея. Тя всеки ден ни носи нови проблеми, стълкновения, безперспективност и безпокойствие. Тази политика, покрай всичко лошо с което я запомнихме, ще бъде запомнена и с това, че се обяви против отварянето на културни институции.

От съобщенията на Главния съвет на Демократичния съюз на българите в Югославия

Демократичния съюз на българите в Югославия изрази своята загриженост по повод кървавите събития в Косово и ги прецени като голяма опасност не само за мира в Югославия но и по-широко. ДСБЮ призова за незабавно спиране на насилието в Косово и започване на политически диалог между сърби и албанци. Автономията на Косово трябва да бъде възстановена, а правата на косовските албанци трябва да се зачитат според словото на конституцията и международните стандарти за правата на малцинствата.

ДСБЮ протестира поради зачестилите случаи на мобилизиране на българи от българското малцинство в Югославия и тяхното разпределяне в гарнизоните на Косово. Всички ние, без оглед на националната принадлежност сме граждани на една държава и не бива да воюваме едни срещу други. Липсата на демокрация в обществения живот не бива да се компенсира с демонстрация на военна сила. Политическите проблеми трябва да се решават с политически средства, а не с терор и насилие. Употребата на сила довежда до ескалация на тероризма а това още повече ни отдалечава от възможностите за цивилизован диалог.

ДСБЮ счита че и най-лошите политически споразумения са по-добри от насилието и терора. Проблема на Косово не е само вътрешен политически проблем на Сърбия и Югославия, а е международен тъй като от него зависи мира на Балканите.

ДСБЮ настоява за незабавна демократизация на югославското общество. Това е съществено предусловие за разрешаване на националните спорове между различните национални малцинства и сръбския народ. Сегашните отношения между различните националности са резултата от една политическа система която доведе до криза в междунационалните отношения и разпадане на Югославия.

В условия на симулиране на демокрация, нормално е да се стига до фалшиви икономически, политически и междунационални резултати – се казва в съобщението на ДСБЮ което предаде неговият председател д-р Марко Шукарев.

(Извадки)